

KICHIK MAKTAB YOSHIDAGI O'QUVCHILARDA O'QUV FANLARIGA QIZIQISHINI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK PSIXOLOGIK XUSUSIYATLARI

Jumanazarova Shahnoza Ravshanbekovna

Toshkent iqtisodiyot va pedagogika institute Pedagogika va psixologiya fakulteti talabasi

Anatatsiya: *Siz ushbu maqolada kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini pedagogik va psixologik usullarda shakllantirish yuzasidan kerakli ma'lumotni olasiz.*

Kalit so'zlar: *Pedagogik, psixologik xususiyatlar, kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni o'quv fanlariga qiziqishini shakllantirish*

Klasterli yondashuv kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini rivojlantirishga yordam beradigan psixologik va pedagogik xususiyatlarni o'rganish uchun keng qamrovli asos yaratadi. Turli klasterlarning xususiyatlari va ehtiyojlarini aniqlash va tushunish orqali o'qituvchilar o'quvchilarning ijobiy munosabati va o'quv jarayonidagi ishtirokini samarali qo'llab-quvvatlaydigan maqsadli tadbirlarni ishlab chiqishlari mumkin.

Psixologik va pedagogik omillarning kombinatsiyasi boshlang'ich maktab yoshidagi o'quvchilarda o'qishga munosabatni shakllantirishga ta'sir qiladi. O'quvchilarni o'quv uslublari va afzalliklariga ko'ra guruhlashga qaratilgan Klaster yondashuvi ta'limga ijobiy munosabatni rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Klasterli yondashuv asosida boshlang'ich maktab yoshidagi o'quvchilar o'rtasida o'qishga munosabatni shakllantirish bilan bog'liq ba'zi psixologik va pedagogik xususiyatlar:

Psixologik xususiyatlar. boshlang'ich maktab yoshidagi o'quvchilar turli xil o'rganish uslublari, afzalliklari va qobiliyatlariga ega. Klaster yondashuvi o'quvchilarni o'rganish imtiyozlaridagi o'xshashliklari asosida guruhlash orqali ushbu individual farqlarni tan oladi va hurmat qiladi. Bu o'quvchilarga tushunish va qadrlashni his qilishlariga yordam beradi, bu esa o'rganishga nisbatan ijobiy munosabatni keltirib chiqaradi.

Motivatsiya o'quvchilarning individual imtiyozlari va ehtiyojlarini hisobga olgan holda, Klaster yondashuvi o'quvchilarning ta'lim faoliyatida ishtirok yetish motivatsiyasini oshirishi mumkin. O'quvchilar ko'proq g'ayratli bo'lsa, ularda o'rganishga ijobiy munosabat paydo bo'ladi.

Pedagogik xususiyatlar. Klaster yondashuvi o'qituvchilarga o'z bilimlarini har bir Klaster ichidagi o'quvchilarning o'ziga xos ehtiyojlari va afzalliklariga moslashtirishga imkon beradi. Bunday individual yondashuv o'quvchilarning faolligini va o'qishga bo'lgan qiziqishini oshirishi mumkin, bu esa o'qishga nisbatan ijobiy munosabatni keltirib chiqaradi.

Birgalikda o'quv mashg'ulotlari: har bir klaster doirasida o'quvchilar o'zlarining o'ziga xos o'quv uslublari va afzalliklariga mos keladigan qo'shma o'quv mashg'ulotlarida qatnashishlari mumkin. Bu klaster ichida mansublik va hamjamiyat tuyg'usini

rivojlantirishga hissa qo'shishi mumkin, bu esa o'rganishga nisbatan ijobiy munosabatni keltirib chiqaradi.

Shaxsiy aloqa o'qituvchilar o'zlarining shaxsiy guruhlarini asosida o'quvchilarga shaxsiy fikr-mulohazalarni taqdim etishlari mumkin, ularning kuchli tomonlari va o'sish sohalarini ta'kidlaydilar. Bu o'quvchilarga qo'llab-quvvatlanish va qadrlanishni his qilishlariga yordam beradi, bu esa o'qishga nisbatan ijobiy munosabatni keltirib chiqaradi.

Umuman olganda, o'rganishga klasterli yondashuv individual farqlarni tan olish va hurmat qilish, o'z-o'zini samaradorligi va motivatsiyasini oshirish, shuningdek, tabaqalashtirilgan ta'lim, hamkorlikda o'rganish va shaxsiy fikr-mulohazalarni targ'ib qilish orqali boshlang'ich sinf o'quvchilari o'rtasida o'qishga ijobiy munosabatni rivojlantirishga sezilarli ta'sir ko'rsatishi mumkin.

Boshlang'ich maktab ta'limining klaster usuli o'quvchilarni ma'lum xususiyatlar, ehtiyojlar yoki o'quv uslublari asosida kichik guruhlariga yoki guruhlariga ajratishni o'z ichiga oladi. Ushbu o'quv yondashuvi o'quvchilar uchun ko'proq moslashtirilgan va yo'naltirilgan ta'limni ta'minlashga qaratilgan. Boshlang'ich ta'limda klaster usulining asosiy jihatlari:

- klasterlar o'quvchilarning vizual, eshitish yoki kinestetik kabi afzal ko'rgan ta'lim uslublari asosida shakllantirilishi mumkin. Bu o'qituvchilarga har bir guruh ehtiyojlariga qarab o'rganishni moslashtirishga imkon beradi.

- o'quvchilarni bilim darajalari bo'yicha guruhlash, o'quvchilar qo'shimcha yordamga yoki murakkabroq materialga muhtoj bo'lishidan qat'i nazar, o'quv murakkabligi mos kelishini ta'minlashga yordam beradi.

- klaster usuli o'qituvchilarga har bir guruhning turli ehtiyojlarini hisobga olishga imkon berish orqali tabaqalashtirilgan o'rganishni osonlashtiradi. Ta'lim strategiyalari va qobiliyatlarini hisobga olgan holda urganishi mumkin.

- o'qituvchilar har bir klasterdagi turli xil ta'lim imtiyozlari va aql-idrok darajalarini hisobga olgan holda faoliyat yuritishlari mumkin.

- klasterlar hamkorlikda ta'lim olishga ko'maklashadi. O'quvchilar bilan birgalikda loyihalar ustida ishlashadi, fikr almashadilar va bir-birlarini qo'llab-quvvatlaydilar, jamoatchilik va jamoaviy ish tuyg'usini rivojlantiradilar.

- o'qituvchilar rivojlanishining o'zgaruvchan bosqichlariga mos keladigan dinamik guruhlashni yaratishga imkon beradi.

O'qituvchilar har bir o'quvchi, qobiliyatidan yoki ma'lumotidan qat'i nazar, tegishli yordam olishini ta'minlash uchun strategiyalarni amalga oshirishi mumkin.

Boshlang'ich ta'limdagi klaster usuli samarali amalga oshirilganda, individual o'quvchilarning o'ziga xos xususiyatlari va ehtiyojlarini hisobga oladigan moslashuvchan va sezgir tuzilmani ta'minlaydi. Bu boshlang'ich maktab yoshidagi o'quvchilarning akademik va ijtimoiy rivojlanishiga yordam beradigan ijobiy va inklyuziv o'quv muhitini yaratishga yordam beradi.

Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarning o'qishga bo'lgan munosabatini rivojlantirishning psixologik va pedagogik xususiyatlarini klasterli yondashuv orqali tushunish va hal qilish mumkin, bu o'quvchilarni ma'lum xususiyatlar yoki ehtiyojlar

asosida guruhlashni o'z ichiga oladi. Bu yerda e'tiborga olish kerak bo'lgan ba'zi asosiy jihatlar:

Klasterli yondashuv doirasida kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda o'qishga bo'lgan munosabatni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari ularning rivojlanishining kognitiv, hissiy va ijtimoiy jihatlarini tushunishni o'z ichiga oladi. Bu yerda ba'zi asosiy psixologik xususiyatlar mavjud:

- kichik maktab yoshidagi o'quvchilar kognitiv qobiliyatlarning keng doirasini namoyish etadilar. Kognitiv darajalarga asoslangan klasterlash har bir guruhga tegishli qiyinchiliklar va qo'llab-quvvatlashni ta'minlaydigan maxsus o'quv strategiyalariga imkon beradi.

- klasterlar ichida turli xil ta'lim uslublarini tanib olish va ularga moslashish qiziqish va tushunishni kuchaytirishi mumkin. Ba'zi o'quvchilar vizual o'rganuvchilar bo'lishi mumkin, boshqalari esa amaliy tajriba usullarini afzal ko'rishlari mumkin.

- hissiy omillar o'rganishga bo'lgan munosabatni shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Klasterlar o'z-o'zini hurmat qilish, motivatsiya va chidamlilik kabi omillarni hisobga olgan holda hissiy ehtiyojlar asosida tuzilishi mumkin.

- ijtimoiy-emotsional ta'limni klasterlarga birlashtirish o'quvchilarda o'z-o'zini anglash, o'zini o'zi boshqarish va empatiya kabi ko'nikmalarni rivojlantirishga yordam beradi, bu esa o'rganishga ijobiy munosabatda bo'lishga yordam beradi.

- kichik maktab yoshidagi o'quvchilar ijtimoiy ko'nikmalarni rivojlantirmoqdalar va turli darajadagi ijtimoiy ishonchga ega bo'lishlari mumkin. Ijtimoiy dinamikaga asoslangan klasterlash tengdoshlarning o'zaro ta'sirini kuchaytirishi, qo'llab-quvvatlovchi va hamkorlikdagi o'quv muhitini yaratishi mumkin.

- klasterlar ichidagi ijtimoiy dinamikani tushunish o'qituvchilarga o'quvchilar o'rtasida ijobiy munosabatlarni rivojlantirishga, tegishlilik va hamkorlik tuyg'usini rivojlantirishga imkon beradi.

- o'quvchilarning shaxsiy qiziqishlarini aniqlash va klasterlarga kiritish motivatsiyani kuchaytiradi. O'quvchilarning qiziqishlariga mos keladigan darslarni tikish yanada qiziqarli o'rganish tajribasini yaratishga yordam beradi.

- o'rganishga bo'lgan muhabbat, qiziquvchanlik va muvaffaqiyatga erishish hissi kabi ichki motivatsiyani rag'batlantirish juda muhimdir. Klasterlar ichki motivatsiyani o'rganish va tarbiyalash uchun mo'ljallangan.

- kichik yoshdagi o'quvchilarning diqqat-e'tibori turlicha bo'lishi mumkin. Diqqat qobiliyatiga asoslangan klasterlash o'qituvchilarga har bir guruhning rivojlanish bosqichiga mos keladigan darslarni tuzishga imkon beradi va doimiy e'tiborni targ'ib qiladi.

- o'quv faoliyatiga multisensor elementlarni kiritish klasterlar ichida o'quvchilarning qiziqishi va e'tiborini saqlab qolishga yordam beradi.

- klasterlar ijro etuvchi funksiyalarning rivojlanishini, shu jumladan impulsni boshqarish, ishchi xotira va kognitiv moslashuvchanlikni hisobga olishi mumkin. Ushbu ko'nikmalarni targ'ib qilish o'rganishga ijobiy munosabatda bo'lishga yordam beradi.

- o'quvchilarni o'z guruhlarida kichik maqsadlarni qo'yishga va ularga erishishga o'rgatish muvaffaqiyat hissini uyg'otadi va ularning o'rganish qobiliyatiga bo'lgan ishonchini oshiradi.

- klasterlar ichida o'z vaqtida va konstruktiv, kognitiv va hissiy o'sish uchun juda muhimdir. Ijobiy mustahkamlash va rag'batlantirish o'rganishga ijobiy munosabatda bo'lishga yordam beradi.

- klasterlar ichida individual va guruh muvaffaqiyatlarini tan olish va nishonlash ijobiy o'quv muhitini mustahkamlaydi va o'quvchilarni o'z harakatlarini davom ettirishga undaydi.

Bugungi kunda klasterli yondashuv doirasida kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda o'qishga bo'lgan munosabatni rivojlantirishning psixologik xususiyatlari ularning kognitiv, hissiy va ijtimoiy rivojlanishini nozik tushunishni o'z ichiga oladi. Ushbu psixologik jihatlarni hal qilish uchun ta'lim strategiyalarini moslashtirish ijobiy va samarali o'rganish tajribasiga yordam beradi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. A.L Korpenko Maktab o'quvchilarinjnng ta'limi N2 2013y.
2. To'liq bo'lmagan oilada bolani tarbiyalash M 1985. N 5
3. L.I.Buyanov Disfunksiyali oilada tarbiya ko'rgan bola.1996y T
4. Umarova Gulhayo Murodiljanovna. Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarda o'qishga bo'lgan qiziqishni klasterli yondashuv asosida rivojlantirish // —Pedagogsll international research journal. Volume-21, Issue-2, November, 2022. Pp.7-10.
5. Gulhayo Umarova Murodiljanovna,Qayumho'jayeva Fazilat Dilshod qiz.Kichik maktab yoshidagio'qishga bo'lgan munosabati//-Journal of integratededucation and research.Volume2 ,ISSUE 1January 2023.pp 150-154.
6. Gulhayo Umarova Murodiljanovna,Rasulova Arofat Zafarjon qizi.Kichik maktab yoshidagi o'quvchilarni aniq fanlarga qiziqishini oshirish metodikasi//-Conferencea virtual international.ARTICLES 2023.march pp 163-172.
7. Gulhayo Umarova Murodiljanovna, Xamraqulova Orasta Alisherv qizi.Inklyuziv ta'lim va uning bugungi kundagi rivojlanishi//Conferencea;2022;9thl CARHSE-england decabr108-111.